

H-kuckó

Leheljünk a kezünkre, kézfejünkre!

Hangoztassuk a h hangot hosszan! Kapcsoljunk hozzá magánhangzókat: háááá..., hóóóó..., húúú... stb.

Mondogassuk a hangokat ismételve, hangzónyújtással, előbb lassan, majd egyre gyorsulva:

- hohóóó... hahááá... huhúúú...
- hihííí... hehééé... höhóóó... hühúúú...

Mondogassuk a hangkapcsolatokat előbb lassan, jól artikulálva, majd egyre gyorsulva:

- ho-ha-hu-ha-há-ho-ha-hu-ha-há...
- hihe-haha-huhu-hihe-haha-huhu...
- éhe-áha-óha-éhe-áha-óha...

Ejtsük tisztán a következő szópárokat, szósorokat, majd mondjunk egy-egy szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként ismételve:

- hébe-hóba
- húha, húha
- hátha, nátha
- hat, hét, hát, hűt

És egy találós kérdés: Mi hűt a legjobban h-val?

- hűtőszekrény, hideg, hó – és sok minden, ami hóval kezdődik: hógolyó, hólabda, hóember, hópehely, de pl. a hólapát nem, az inkább melegít, ha használjuk

Hóhinta

Eszközигény:

Felelgetve tanuljuk meg a *Hull a hó, hull a hó...* kezdetű mondókát, majd a hóesést imitálva koppantsunk hozzá puhán az ujjunkkal sűrű, nyolcad értékű ritmusban (tá értékre is kettőt ütünk). Lásd a mondóka ritmusát:

Hull a hó, hull a hó,	□ □	ti-ti-tá ti-ti-tá
puha fehér takaró.	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

Majd tanuljuk meg a gyerekek a hasonló ritmusú *Hinta, palinta* kezdetű mondókát is, amire negyed értékenként dülöngéljünk (a hinta lassabb, illetve nem olyan sűrű mozgású):

Hinta, palinta,	□	tá-tá ti-ti-tá
hilintázik Katinka.	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

Válasszanak a gyerekek csoportot aszerint, hogy ki szeret inkább hintázni, ki szeret inkább hóban/hóval játszani! Majd a havas és hintás csoport külön-külön gyakorolja a saját mondókáját ritmikus szövegmondással, ritmus- illetve mozdulatkísérettel! Ha dúdolós kedvük van, egyszerű dallamot is kitalálhatnak hozzá.

Végül próbáljuk meg együtt, mint egy kórusmű két szólamát: hulljon a hó, és közben hintázzon Katinka!

HINTÁZÓK

Képböngésző – névgyűjtő

Nézzük meg a nyitó oldalpár (54–55. o.) képét, rögtön felfedezhetjük a hófellegből hintázó gyereket! Ki lehet ő H-val? (Soroljunk H-kezdőbetűs lány- és fiúneveket!) – pl.: Hajni, Hédi, Helga, Hilda, Hektor, Huba, Hunor, Henri.

Címet is adhatunk a képnek.

Hanna-hinta

Keressük meg a hinta melletti vers címét – Balázs Imre József: *Hanna-hinta*. Milyen név szerepel benne? Mitől jó ez a cím?

HANNA-HINTA – Maga a cím is hintázik: azonos ritmusú, betű- és szótagszámú, rokon hangzású két szóból áll.

Ugyanez a szóalak, illetve a fordítottja ismétlődik minden záró sorfélben. Ez a visszatérő ismétlődés is a hintamozgásra emlékeztet. És figyeljük meg, az időmérték és ütemhangsúly egyaránt érvényesül mindkét szóalakban, ami szintén a hintamozgást erősíti:

<u>Hanna-Hinta</u>	– U – U	tá-ti-tá-ti
<u>Hinta-Hanna</u>	– U – U	tá-ti-tá-ti

Olvassuk fel a verset, vagy mondjuk felelgetve hintázó mozgással! Ha gyorsan akarunk hintázni, kétszótagonként dőlhetünk előre-hátra. Ha a hinta nagyobbba lendül, ami hosszabb ideig tart, félsoranként dőlhetünk előre-hátra.

Hintapróbák

Ha jó idő van, keressünk az udvaron vagy a közeli játszótéren lengő- vagy mérleghintát, és a gyerekek hintázzanak, miközben a hintázó mondókát vagy verset, illetve egy-egy versszakát mondogatják hintázás, hintalökés közben! Az ütemező versmondás nagymozgásokkal együtt kiválóan gyakorolható.

A Katinka, Hanna neveket játékosan ki is cserélhetjük a hintázó gyerekek nevével. A kicserélt név ritmusa, hangzása valószínűleg nem jön ki olyan jól, de a játékélmény ezt felülírja.

Pl.:

Hinta, palinta,
hilintázik Marika/Palika (Terike/Ferike).

Készen áll a Dóra/Pista-hinta,
beleülhet Hinta-Dóra/Pista.

Dobozhinták

Ha a terembe szorulunk, akkor sem kell hinta nélkül maradnunk. Készítsünk hintamodellt cipősdoboz, cérna/zsineg, különböző papírok, rajzeszköz, olló, ragasztó segítségével! A gyerekek kis csoportokban dolgozhatnak, így egymást segítve könnyebben elkészül a modell. A dobozhintákból egész hintasort építhetünk egy képzeletbeli játszótéren. A játékötlet képekkel és leírással elérhető a *Színes ötletek* blogon.

Kattints ide!

HAVAZÓK

Képböngésző – hónyomozó

Nézzük meg a nyitó oldalpár (54–55. o.) képét újra, és keressünk hónyomokat! Mi minden utal a hóra, havazásra? (hópelyhek, hófellegek, hóember, hóval fedett háztető, fenyőfa, hógömb) Az óriás hógömb közepén mi lehet? – logikus válasz: Földgolyó, amit belep a hó (bár mostanában egyre ritkábban esik).

Hóbefedős

Ha ilyen nagy hó esik, és mindent belep, mindent befed, akkor mindenütt és mindenhol hó van odakint. Olvassuk el, majd mondjuk felelgetve Lackfi János *Hóbefedős* című versét, és kíséreljük a sorait mozgással:

*Hó fed be a ház küszöbét, – ujjaink mozgatásával jelezzük a hóesést, magasról mélyre
hó lepi el a kapukilincset, – a kilincshez nyúlunk, de elkapjuk a kezünket, mert hideg
hó ül a járdán, hó ül a bokron, – sétálunk nagyokat lépve, mert mindenütt hó van
söpörjük el, hadd kavargjon! – seprűt fogunk a kezünkbe, és hóseprésbe kezdünk.*

Téli morgások

Méhes Károly *Téli morgások* című versrészletével folytathatjuk a játékot, szintén mozgással kísérve a verset. A gyerekek a verset hallva játsszák el a hóember- és hóvárépítést mozdulatokkal, gesztusokkal! A játék lehet spontán, és nem feltétlenül kell a sorokhoz

kötődnie. Ha a gyerekek belejöttek a játékba, és szemmel láthatólag folytatnák még, megismételhetjük a verset. Utána viszont éljük át együtt, morogjunk is vele: „Kár, hogy véget ért.”

Játék után a gyerekek olvassák el magukban a verset, és gyűjtsenek ki belőle minden szót, amiben a hó benne van!

Miután megbeszéltük a gyűjtés eredményét, mondhatjuk együtt a hosszú hósort (csak a szótöveket): hóember, hóvár, hócipő, hólab, hólapát, hókéz, hótündér, hómese.

Holdmese

Az előző versben véget ért a hómese, de az oldalunkon nem. Talán még el sem kezdődött igazán. Nézzük meg újra az óriás hógömböt középen! Még mi lehet? Mire emlékeztet a sápadt fénye? És az, hogy csillagok is vannak körülötte? – Ha még mindig nincs meg a válasz, keressük a gömb melletti verscímbe: *Hold*.

De hogy kerül a Holdra egy behavazott ház? – Hallgassuk meg a gyerekek ötleteit! Majd az egyik ötlet nyomán elindulva alkossunk együtt egy mesét!

Ezután olvassuk el Tóth Ágnes *Hold* című versét, ami maga is egy Holdmese!

Tudják-e a gyerekek, mi az a holdudvar? – Hallgassuk meg őket, majd pontosítsuk a magyarázatot: halvány fénykoszorú, amely párás időben a Hold körül látható. Rendszerint elmosódó szélű, ködös, fényes kör. Régen azt tartották, hogyha udvara van a Holdnak, esőt várhatunk. Ebben a versben havat hozott a holdudvar.

Hókafakó

Olvassuk el Miklya Zsolt *Hóutak* című versrészletét, majd gyűjtsünk ki ebből is minden szót, amiben a hó benne van! Melyik közöttük a „kakuktozás”?

Csak szótövekkkel: hózene, hótánc, hóvigalom, hókafakó, hóút, hónyom, hósütemény, hóhabtejszín.

Ami kilóg a sorból, a *hókafakó*, mert nem a *hó* (csapadékforma) jelentése szerepel benne. De mi az a *hókafakó*?

Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, akkor is, ha csak tippek! Majd áruljuk el a helyes választ: lóról van szó, méghozzá egy fakó színű, fején fehér sávot viselő lóról. (A *fakó* sárgásbarna vagy egérszürke színt jelent, a *hóka* pedig a homloktól az orrig húzódó fehér sáv a ló fején. A *hóka* szó a régi *hó/hónap*: *hold* jelentésből ered, vagyis a fehér sáv a ló fején olyan, mint egy holdacska.)

Ebben a versben főleg az időmérték alakítja a versritmust, amit kísérjünk „patakopogással” (pl. lefordított műanyagpohárral):

Hózene, hótánc, hóvigalom,

– U U | – – | – U U –

tá-ti-ti | tá-tá | tá-ti-ti-tá

hókafakó jár hóutakon.

– U U | – – | – U U –

tá-ti-ti | tá-tá | tá-ti-ti-tá

Hónyoma patkó-hósütemény

– U U | – – | – U U –

tá-ti-ti | tá-tá | tá-ti-ti-tá

hóhabtejszínnel tetején.

– – | – – | – U U –

tá-tá | tá-tá | tá-ti-ti-tá

Hallgassuk meg a dalt a Paulik Családi Zenekar feldolgozásában, amit együtt is énekelhetünk az előadókkal!

Kattints ide!

Hóvilág

Ha télen dolgozzuk fel a verseket, és van elég hó, menjünk ki az udvarra, és játsszunk téli játékokat: hógolyózzunk, szánkózzunk, csúszkáljunk! Építsünk a hóból hóembert, hótündért, hóvárat, hókuckót! És formáljunk a hóba patkó alakú hónyomokat, mintha egy paripa járt volna arra!

Próbáljuk ki a hózenét is: csikorog-e a hó a csizmánk, cipőnk talpa alatt? Ha sikerül csikorgó hangokat kicsalni, játsszunk ezekkel a hangokkal is! Akár táncolhatunk is a *Hóutak* dalára, hóutat taposva a hóban.

Ha nincs tél vagy hó, idézzük meg a havat, havas tájat, hóéptítményeket festéssel, formázással:

- Fekete vagy sötét (barna, kék) kartonra fessenek a gyerekek képet fehér vonalakkal, pöttyökkel, foltokkal. Dolgozhatnak fehér temperával vagy fogkrémmel, esetleg pasztellkrétával, ami szétdörzsölhető a lapon. A sötét alapon gyönyörű havas tájat, hóesést alakíthatnak így a gyerekek.
- Fehér gyurmából vagy sólisztgyurmából formázzanak a gyerekek hóembert, hótündért, hóvárat, hócipőt, hósapkát, patkó alakú hősüteményt, és ami még eszükbe jut a hóról!

TAVASZHOZÓK

Hóvirágnyomozó

Nézzük meg a következő oldalpár (56–57. o.) képét, és keressünk most hóvirágokat! Hány hóvirágkelyhet találunk? (10-et) Mit jeleznek a hóvirágok? (tavaszodik)

Pedig nemrég még tél volt, és a hóvirág mélyen aludt. Olvassuk el **Kányádi Sándor** *Hóvilág, hóvirág* című versét! Hol van az a mély, ahol a hóvirág alszik? Milyen vastag a hópaplan?

Mutassák meg a gyerekek becslés alapján, hogy a méter magas hó kb. milyen magasan lehet a földtől! Majd vegyünk elő egy méterrudat vagy egy méter hosszúságú botot/pálcát, és mérjük össze a gyerekek becslésével! Ki közelítette meg legjobban a métert?

A *félöl* is csak közelíti a métert, kb. 90-95 cm, attól függően, melyik ölről van szó. Az öl régi mértékegység a hosszúság mérésére, és nem egységes, különböző ölek vannak. Maga az öl azt a távolságot jelenti, amit egy felnőtt ember a két karjával átér, átölel (kb. 1,8-1,9 méter).

Tippeljünk, vajon hányat kell a hóvirágnak aludnia tavaszig? Hányat kell aludnia addig, hogy felébredjen, és kidugja fejét a hó alól, a földből? Ha korán kidugja, megéri-e a tavaszt?

Beszélgessünk arról, hogy az időjárás igencsak megváltozott mostanában! Harminc-negyven évvel ezelőtt még gyakran voltak ilyen nagy havak, és a hóvirág március elején virágzott, kb. két héten keresztül. Mostanában viszont olyan enyhe telek vannak, hogy a hóvirág kibújhat már január végén, február elején a földből, és virágozhat akár egy hónapig is. Biztosan láttak már a gyerekek is téli napsütésben virító hóvirágot.

Húsvéthétfő

Nézzük meg újra a képet! Mi jelzi még, hogy tavasz van?

És a tavasznak melyik napja van? Miről ismerhetjük fel pontosan?

Kik szoktak az osztályból csokitojást, csokinyuszt gyűjtögetni az udvaron húsvétkor? Ugye milyen frissítő, jó kis játék?

Tudjátok-e, régebben milyen frissítő szokások voltak húsvétkor faluhelyen? Hallottatok-e már a locsolkodásról, vödör vízzel?

Ha megnézzük a képet, még egy frissítő üzenetről kapunk hírt. Mi az? (hangok a templomból) Bizony, a húsvéti harangszó, majd énekszó is frissít, a feltámadás üzenetét zengi. Figyeljétek meg, hogyan szólal meg ez Miklya Luzsányi Mónika *Húsvéthétfő* című történetében!

Beszélgessünk a történet alapján arról, mit hozott Sára és Lóci számára a húsvéthétfő! Mit találtak a kertben? Milyenek hallották a harangszót? Milyenek a gyülekezet énekét?

Keressük meg a történetben a haranghangot és az ének refrénjét (ismétlődő sorait)!

A haranghang olyan, mint egy mondóka vagy vers. Ütemhangsúlyos-időmértékes sorai így szólnak:

<u>J</u> é <u>z</u> us <u>é</u> l!	– U –	tá-ti-tá
<u>J</u> é <u>z</u> us <u>é</u> l!	– U –	tá-ti-tá
<u>M</u> eg <u>h</u> alt, de	– – U	tá-tá-ti
<u>ú</u> jra <u>é</u> l!	– U –	tá-ti-tá

Ha összehasonlítjuk a Kányádi-vers első szakaszával sok hasonlóságot találunk:

<u>H</u> ó <u>v</u> ilág,	– U –	tá-ti-tá
<u>h</u> o <u>l</u> d <u>v</u> ilág –	– U –	tá-ti-tá
<u>a</u> l <u>s</u> zik még a	– U – U	tá-ti-tá-ti
<u>h</u> ó <u>v</u> irág.	– U –	tá-ti-tá

Mindkét verset mondhatjuk ritmizálva, egyik a kisharang (a hóvirág), másik a nagyharang, és mindkettő a tavaszt, a feltámadást, az új életet jelzi. A két harang felelgethet egymásnak.

Halleluja

A „Halleluja! Halleluja!” mit jelent? Ki tudja? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd pontosítsunk: a héber szó azt jelenti: „Dicsérjétek Istent!” Önálló mondatként a hála, öröm, dicséret kifejezése is lehet.

A *Húsvét hajnalán* kezdetű dalt (Kodály Zoltán dallamával) a gyerekekkel is énekelhetjük. Kottával együtt elérhető a Református gyerekoldalon.

Húsvét hajnalán

üres a sír már.

Jézus feltámadt.

Alleluja.

Kattints ide!

Hallgassuk meg a gyerekekkel a *Felvirradt áldott szép napunk* kezdetű gyülekezeti ének (*Ref. ék. 356.*) első és utolsó versszakát gyerek- és vegyes kórus előadásában, a szokásos gyülekezeti előadásmódnál frissebben! Ha a gyerekek ismerik, vagy szeretnék megtanítani nekik, együtt énekelhetik a felvétellel, legalább a Halleluját.

Kattints ide!

Húsvéti nyuszi

Nézzük meg újra a képet: a templomdombon ott szalad a nyuszi. A húsvéti nyuszi. Hová fut? Mi történik vele? Meséljünk róla! Alkossunk szóban közösen egy történetet! Kapcsolódhatunk a képhez. Kapcsolódhatunk az oldalpáron található vershez. Bedobhatunk egy-egy szót a hangkuckóból (az előző oldalpárról is), amit beépíthetünk a történetbe.

Pl. Hová fut a húsvéti nyuszi? Hóutakra. Találkozik hókafakóval. Keresik a havat, de már elolvadt. Virágok nőnek a helyén. Hóvirág, százsorszép virít az út mentén. Nyuszi virágot ugrik, Hókafakó virágot szagol, és friss fűvet legel. Stb.